

Ivan Pregelj: Matkova Tina
(obnova)

V času uporov preprostih kmetov, proti gosposki so bili v letu 1714 na tolminskem obsojeni na smrt z obešanjem in raztelešenjem štirje uporniki. To so bili Janez Gradnik, Kobal Lahernar in Podgornik. Prav tako so mučili tudi njihove so druge.

Pogubljenje teh nesrečnikov naj bi se zgodilo na Tolminskem oziroma v Gorici. Tja so drli vaški pijanci in ostali radovedneži, da bi si ogledali smrt in raztelešenje teh smrtnikov.

Eden izmed pogublencev, Janez Gradnik, je bil nesojeni ženin, Tine, hčerke pijanca Matka. Njen oče izvoljenca svoje hčere ni maral, ker je pod srcem nosila njegovega otroka in bila že zelo visoko noseča. Oče je ubogo Tino zelo karal in preklinjal, toda v srcu jo je vseeno imel rad. Pokazati pa tega ni hotel na noben način. Strašno pa je sovražil vse beriče in orožnike, ki so trpinčili male ljudi. Za njih je veljala njegova parola: » Vsem goljotom vile v vamp!« Ta parola je bila stalno prisotna v besedičenju pijanega Matka.

Ko je uboga Tina zvedela kako strašno bodo puntorji mučeni, kako jim bodo biniči in rablji sekali ude, rezali glave in jih obešali na drogove, si je želela da bi čim prej prišla v Gorico in bi še enkrat videla svojega Janeza in se poslovila od njega. Njen oče Matko, ki se je z ostalimi vaščani tudi odpravljaj na Tolminsko, je zaslutil, da bo njegova hčerka tudi prišla tja. Ker pa je bil sovražen do nje in je ni maral, ker je nosila Janezovega otroka, jo je zmerjal in zaničeval, se je Tina skrila pred njim in je sama nadaljevala pot na Tolminsko.

S to potjo od Trebuše in Šebrel do Kobarida in naprej se je zanjo začela velika harvolija. Sama pri sebi je tarnala in vzdihovala: » O Janez, vzela bom tvojo glavo v naročje, poljubljala bom tvoje roke in noge krvave in oči, da bo tvoje dete mir imelo v življenju in bo vedelo kaj sem prestala. Želela si je, da bi čimprej prispela v Solkan in, da bi svojega Janeza videla še živega. Ker pa je bila visoko noseča, ji je bila hitra hoja v veliko breme. S strahom v srcu je nadaljevala pot, se opotekala in ker ni hotela verjeti, da bo zaradi prehitre hoje, prezgodaj rodila. Borila se je sama s seboj in nadaljevala svoje težko pot, kljub bolečinam, ki so se začele pojavljati po celem telesu. V stiski se je zatekla k molitvi. Prosila je Mater božjo, naj pomaga njeni trpeči duši in ubogem in nič krivemu, še nerojenemu detetu. S strahom, bolečinami in s stisnjenimi zobmi je nadaljevala svojo pot. Zdaj si je že želela, da bi se njenemu Janezu čimprej končalo trpljenje. Naenkrat je zaslišala mrliški zvon. Vedela je, da njen Janez ni več med živimi, da je pogubljen in rešen trpljenja. Tako je ugotovila, da je bila vsa njena pot zaman in da nikoli več ne bo videla Janeza, ki so ga že usmrtili. Zdaj si je samo želela, da bi prišla nazaj domov, da bi rodila svoje dete in ga tudi krstila, kot se spodobi. Od silnih porodnih bolečin se ji je že bledlo. Zdelo se ji je, da se je k njen sklonila Marija, da bi ji pomagala v stiski. Vprašala jo je, kje ima kakšno krpico, da bi povila njeno dete. Tina je z zadnjimi močmi kričala in kričala na pomoč. Kmetice, ki so slišale njene krike so izpod mrtve Tine potegnile dete. Matko, je zaman iskal svojo hčer in ker je ni našel, se je tudi on spet vračal domov. Ni čutil nobenega sovraštva do svoje hčere. V njegovem srcu ni bilo več mržnje do upornika Janeza Gradnika, ki je bil tako kruto pogubljen. Ves čas svoje poti domov je pijani Matko kričal in tulil: » Vsem goljotom vile v vamp!«